O'ZBEKISTON KICHIK VA O'RTA KORXONALARIDA MEHNAT XAVFSIZLIGI MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI VA YECHIMLARI

Mustafaev. B. E

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston kichik va o'rta korxonalarida mehnat xavfsizligi madaniyatini rivojlantirish jarayonidagi asosiy muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilingan. Tadqiqot davomida KO'Kning mehnat muhofazasi tizimidagi kamchiliklar, resurslar yetishmasligi, xodimlar tayyorgarligi va rahbariyat mas'uliyati masalalari o'rganildi. Maqolada xalqaro tajribalar va milliy sharoitlar kontekstida amaliy tavsiyalar taqdim etilgan. Mehnat xavfsizligi madaniyatini shakllantirish uchun zarur bo'lgan tashkiliy, iqtisodiy va ta'lim chora-tadbirlari ilmiy asoslangan. Natijalar ko'rsatadiki, KO'Klarda xavfsizlik madaniyatini joriy etish iqtisodiy samaradorlikni oshirish bilan birga ishchilar hayotini saqlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: mehnat xavfsizligi, kichik va o'rta korxonalar, xavfsizlik madaniyati, mehnat muhofazasi, O'zbekiston, ishlab chiqarish xavfsizligi, xodimlar tayyorgarligi, korxona boshqaruvi, xavfsizlik tizimlari, professional tayyorlov.

Аннотация: В данной статье проанализированы основные проблемы в процессе развития культуры безопасности труда на малых и средних предприятиях Узбекистана и пути их преодоления. В ходе исследования были изучены недостатки системы охраны труда МСП, нехватка ресурсов, обучение персонала и вопросы ответственности руководства. В статье представлены практические рекомендации в контексте международного опыта и национальных условий. Организационные, экономические и образовательные мероприятия, необходимые для формирования культуры безопасности труда, научно обоснованы. Результаты показывают, что внедрение культуры безопасности в малом и среднем бизнесе будет способствовать сохранению жизни рабочих и повышению экономической эффективности.

Ключевые слова: безопасность труда, малые и средние предприятия, культура безопасности, охрана труда, Узбекистан, безопасность производства, подготовка персонала, управление предприятием, системы безопасности, профессиональная подготовка.

Annotation: This article analyzes the main problems in the process of developing the culture of Labor security in small and medium-sized enterprises of Uzbekistan and ways to eliminate them. In the course of the study, the issues of deficiencies in the labor protection system of SMEs, lack of resources, staff training and leadership responsibility were studied. The article presents practical recommendations in the context of international experiences and national conditions. The organizational,

ISSN 3030-3907

economic and educational measures necessary for the formation of a culture of Labor security are scientifically based. The results show that the introduction of a culture of safety in SMEs serves to preserve the lives of workers while improving economic efficiency.

Keywords: labor Security, small and medium-sized enterprises, security culture, labor protection, Uzbekistan, production security, personnel training, Enterprise Management, Security Systems, professional Training.

Kirish

O'zbekiston iqtisodiyotida kichik va o'rta korxonalar muhim o'rin tutadi va ularning salmog'i yildan-yilga ortib bormoqda, ammo mehnat xavfsizligi sohasidagi muammolar hali ham jiddiy e'tiborni talab etadi. Bugungi kunda dunyo bo'yicha mehnat sharoiti bilan bog'liq kasalliklar va jarohatlar yiliga taxminan 1,9 million kishining o'limiga sabab bo'lmoqda[1]. Xalqaro Mehnat Tashkilotining so'nggi ma'lumotlariga ko'ra har yili mehnat bilan bog'liq hodisalar tufayli yaqin 3 million ishchi vafot etadi, bu 2015 yilga nisbatan 5 foizga ko'proq[2]. Rivojlanayotgan mamlakatlarda ishchilar global kasbiy xavf-xatarlarning 80 foizidan ko'progiga duchor bo'lishadi[3]. O'zbekistonda esa 2024 yilda mehnat baxtsizliklari natijasida 261 nafar ishchi hayotdan ko'z yumdi, bu ko'rsatkich OSH Week 2025 davomida e'lon qilingan edi[4].Kichik va o'rta korxonalarda xavfsizlik muammosi ayniqsa og'ir kechadi chunki bu tashkilotlarda resurslar cheklangan va me'yoriy hujjatlarga rioya qilish past darajada[5]. Avstraliyada olib borilgan tadqiqotlarga ko'ra KO'Klar butun biznes tashkilotlarining 97 foizini tashkil qiladi va taxminan 3,5 million xodimni ish bilan ta'minlaydi, ammo bu korxonalarda xavfsizlik tizimi ko'pincha norasmiy va noaniq bo'ladi[6]. O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligining davlat mehnat inspeksiyasi orqali ish joylarini nazorat qiladi, biroq ko'plab korxonalarda tizimli yondashuv yo'q[7]. KO'Klarda xavfsizlik sohasidagi amal qiluvchi qonun-qoidalar ko'pincha rioya qilinmaydi va rahbariyat bu masalaga kam ahamiyat beradi[8]. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, KO'Klarda xavfsizlik standartlari bo'yicha muvofiqlik past darajada qolmoqda[9].Ishlab chiqarishda mehnat xavfsizligi madaniyatini shakllantirish ko'p jihatdan rahbariyatning yondoshuviga bog'liq bo'lib, menejerlar xavfsizlikni birinchi o'ringa qo'ygan holda ish yuritmaslari kerak[10]. Rahbarlar va nazoratchilar o'z harakatlarida xavfsizlikni faol qo'llab-quvvatlasalar, xodimlar ham ularga ergashadilar, bu esa tashkilotda xavfsizlik madaniyatini mustahkamlaydi[11]. Rivojlanayotgan mamlakatlarda ayniqsa KO'Klarda mehnat xavfsizligiga ahamiyat berilmaydi, chunki korxonalar resurs yetishmasligidan aziyat chekadi[12]. Yangi ishchilar ish joyida jarohatlanish xavfi besh baravar yuqoriroq va barcha jarohatlarning 40 foizi bir yildan kam tajribaga ega xodimlar orasida sodir bo'ladi, bu esa o'qitishning ahamiyatini ko'rsatadi[13].

ISSN 3030-3907

Mehnat xavfsizligi madaniyati ishchilarning xatti-harakatlarini shakllantiradi va ko'plab tadqiqotlar xavfsizlik iqlimi bilan xavfsizlik ko'rsatkichlari o'rtasidagi ijobiy bog'liqlikni isbotlagan[14].

1-jadval:

Mehnat baxtsizliklari bo'yicha global statistika

Davlat/Mintaqa	Yillik o'limlar soni	100,000 ishchiga nisbatan	Asosiy sabab
Global	2,930,000	39.2	Yurak-qon tomir kasalliklari
Afrika	580,000	63.5	Kasbiy kasalliklar
Osiyo-Tinch okean	1,850,000	68.3	Nafas olish kasalliklari
Yevropa	185,000	24.7	Transport hodisalari
Amerika	315,000	28.9	Ishlab chiqarish jarohatlar
O'zbekiston	**261**	**1.8**	Turli xil hodisalar
AQSh	5,283	3.5	Transport hodisalari

Manba: ILO, WHO, BLS ma'lumotlari asosida (2023-2024)

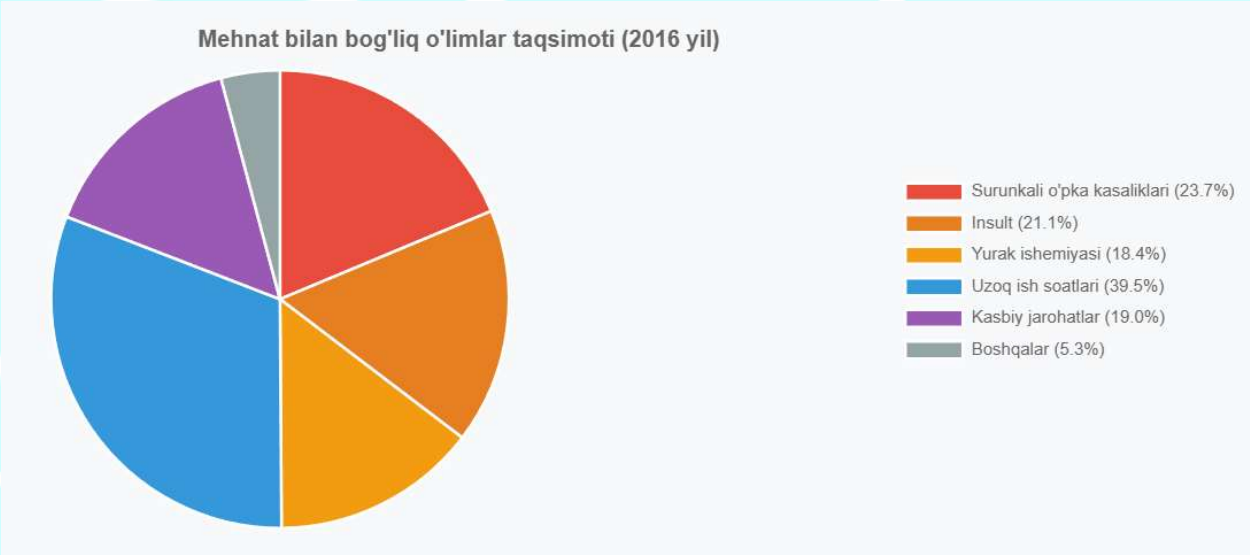
Global iqtisodiyot sharoitida mehnat xavfsizligi masalalari mahalliy darajadagi muammolarga aylanib bormoqda, chunki o'qitilmagan muhojir ishchilar norasmiy sektorda, qurilishda va qishloq xo'jaligida band bo'lishadi[15]. Jahon Sog'liqni Saqlash Tashkiloti va XMTning birgalikda tuzgan hisobotlariga ko'ra 2016 yilda mehnat bilan bog'liq o'limlarning asosiy sabablari nafas olish va yurak-qon tomir kasalliklari bo'lib, o'limlarning 81 foizini notransmissiv kasalliklar tashkil qilgan[16]. Eng ko'p o'limga surunkali obstruktiv o'pka kasalligi 450 ming, insult 400 ming va yurak ishemik kasaligi 350 ming odam o'limiga sabab bo'lgan[17]. Uzoq ish soatlari - haftasiga 55 soat yoki undan ko'proq - 2016 yilda taxminan 745 ming o'limga sabab bo'lgan bo'lib, bu mehnat bilan bog'liq o'limlarning 40 foizini tashkil etadi[18].O'zbekistonda mehnat xavfsizligi tizimini yaxshilash maqsadida Xalqaro Mehnat Tashkiloti tomonidan 2024 yilda "O'zbekistonda mehnat inspeksiyasi va mehnat xavfsizligi tizimlarini

ISSN 3030-3907

takomillashtirish" loyihasi boshlangan[19]. 2025 yil fevral va mart oylarida O'zbekiston uchun milliy mehnat xavfsizligi profilini qayta ko'rib chiqish va tasdiqlash bo'yicha uch tomonlama davra suhbatlari o'tkazildi[20]. Xavfsizlik madaniyatini rivojlantirish uchun Konfederatsiya sertifikatlangan trenerlar to'plamini yaratish maqsadida mehnat xavfsizligining asoslari kursi tashkil etildi[21]. 2025 yil 28 apreldan 3 maygacha O'zbekistonda "Mehnat xavfsizligining yangi davri: sun'iy intellekt va raqamlashtirish roli" mavzusida keng ko'lamli kampaniya o'tkazildi[22].KO'Klarda xavfsizlik madaniyatini yaratish uchun birinchi navbatda xavfsizlik mas'uliyatlarini belgilash va javobgarlikni rivojlantirish zarur, buning uchun butun boshqaruv jamoasi xavfsizlikka sodiqlik ko'rsatishi kerak[23]. Xodimlar uchun zarur vaqt, o'qitish, resurslar va jihozlar bilan ta'minlash shart, chunki har doim xavfsiz ishlash uchun vaqt borligini ko'rsatish zarur[24]. Xavfsizlik bo'yicha tadbirlar va rejalashtirishda xodimlarni jalb qilish orqali ularni o'z xavfsizligiga mas'uliyat hissi bilan qarashlari mumkin[25]. Tashkilotda muntazam xavfsizlik tekshiruvlarini o'tkazish va ish joyidagi xavf-xatarlarni aniqlash muhim ahamiyatga ega[26]. Eng yaxshi natijalar kamida besh yillik tajribaga ega bo'lgan tashkilotlarda kuzatiladi, bu erda xavfsizlik madaniyati barqaror bo'ladi va xodimlar uchun oddiy amaliyotga aylanadi[27].Rivojlanayotgan mamlakatlarda ish joylarida kasalliklar va o'limlar uzoq vaqt davomida mavjud bo'lib kelmoqda, chunki turli ijtimoiy-iqtisodiy, geografik, madaniy va mahalliy omillar ta'sir ko'rsatadi[28]. Eng kam rivojlangan mamlakatlarda ishlab chiqarish ob'ektlarida sanitariya nazorati sanitariya-epidemiologik markazlar mutaxassislari zimmasida bo'lib, ular mehnat gigiyenasi bo'yicha mutaxassislar hisoblanadi[29]. Rivojlanayotgan mamlakatlarda mehnat xavfsizligi va sog'liqni saqlash infratuzilmasining yo'qligi Ebola pandemiyasi va sil kabi yuqumli kasalliklarning halokatli oqibatlarini kuchaytiradi[30]. Jahon aholisining to'rtdan uch qismi xavfli sharoitlarda yoki kasblarida ishlaydi va rivojlanayotgan mamlakatlarda 1,4 milliarddan ortiq ishchi bunday sharoitlarda mehnat qiladi[31]. Rivojlanayotgan mamlakatlar kamdan-kam hollarda majburiy mehnat va atrof-muhit qoidalariga ega bo'ladi va hatto ko'plab rivojlangan mamlakatlarda ham hukumatlar ish joylarini tartibga solish va nazorat qilishdan uzoqlashmoqda[32].Mehnat xavfsizligi sohasidagi global muammolar Xalqaro Mehnat Tashkiloti va Jahon Sog'liqni Saqlash Tashkilotining qo'lida bo'lib, ular katta vazifalar bilan yuklangan, ammo ularning byudjetlari juda kichik[33]. BMT agentliklar a'zo davlatlar tomonidan berilgan mablag'larga qaraganda xususiy xayr-ehsonlarga ko'proq bog'liq holga kelgan[34]. Global mehnat xavfsizligi masalalarini hal qilish uchun turli darajalarda aralashuvlar zarur, jumladan Jahon Sog'liqni Saqlash Tashkiloti va Xalqaro Mehnat Tashkiloti kabi xalqaro tashkilotlar uchun hukumat mablag'larini oshirish kerak[35]. Amerika Qo'shma

ISSN 3030-3907

Shtatlarida 2023 yilda 5283 ta o'limga olib kelgan mehnat jarohat hodisalari qayd etilgan, bu 100 ming to'liq vaqtli ekvivalent ishchi uchun 3,5 o'lim ko'rsatkichini tashkil qiladi[36]. Transportda bog'liq hodisalar eng ko'p uchraydigan o'lim turi bo'lib, barcha kasbiy o'limlarning 36,8 foizini yoki 1942 tasini tashkil qiladi[37].

1-diagramma: mehnat bilan bog'liq o'limlarning asosiy sabablari Manba: WHO/ILO Joint Estimates, 2016

O'zbekiston ishchilar uchun xavfsiz mehnat sharoitlarini ta'minlash bo'yicha ishlayapti va mehnat muhofazasi to'g'risidagi qonun ishlab chiqarishda xavfsizlik va sog'liqni ta'minlash uchun ish beruvchilar va xodimlarning mas'uliyatlarini belgilaydi[38]. Ish beruvchilardan xavflarni muntazam baholash va ish joyidagi baxtsizliklarni va kasbiy kasalliklarni oldini olish uchun zarur choralarni ko'rish talab qilinadi[39]. O'zbekistonda mehnat xavfsizligi qoidalari bo'yicha 50 yoki undan ortiq xodimi bo'lgan ish joylarida ish joyi shifokorlari va sog'liqni saqlash xodimlarini bo'lishi majburiy hisoblanadi[40]. Mehnat xavfsizligi tadbirlari nafaqat qonuniy natijalarni kamaytiradi, balki tashkilotning obro'sini ham oshiradi va uni potensial xodimlar uchun jozibador joyga aylantiradi[41].

2-jadval:

Ko'klarda mehnat xavfsizligi muammolari va yechimlari

№	Muammo	Ta'sir darajasi	Yechim yo'li	Amalga oshirish muddati
1	Resurslar yetishmasligi	Yuqori	Davlat dotatsiyalari, grant dasturlari	6-12 oy

ISSN 3030-3907

№	Muammo	Ta'sir darajasi	Yechim yo'li	Amalga oshirish muddati
2	Rahbariyat mas'uliyatsizligi	Yuqori	Xavfsizlik liderligini rivojlantirish	3-6 oy
3	Xodimlar tayyorgarligining pastligi	O'rta	Majburiy o'qitish dasturlari	1-3 oy
4	Nazorat tizimining zaifligi	Yuqori	Inspeksiya xizmatini kuchaytirish	6-12 oy
5	Texnologik jihozlar eskirganligi	O'rta	Modernizatsiya dasturlari	12-24 oy
6	Me'yoriy hujjatlar bilimining yo'qligi	O'rta	Konsultatsiya markazlari tashkil etish	3-6 oy
7	Xavfsizlik madaniyatining shakllanmaganligi	Yuqori	Kompleks madaniy dasturlar	12-36 oy
8	Moliyaviy imkoniyatlar cheklanganligi	Yuqori	Mikrokreditlar, imtiyozli shartlar	6-12 oy

Xavfsizlik madaniyatini yaratish uzun muddatli jarayon bo'lib, u tashkilotning barcha darajalarida xodimlarning faol ishtirokini talab etadi[42]. Brooks 2008 yilda ta'kidlaganidek, tashkilotda amalda qo'llaniladigan xavfsizlik madaniyati yuqori ishlab chiqarish darajasini oshiradi va KO'Klar individual ishchi va butun tashkilotning ishlab chiqarish darajasini oshirishi mumkin. Yog'och sanoati ishchilari o'rtacha yillik jarohatlanish hodisalarida besh-etti marta va og'ir jarohatlanish xavfi to'rt marta yuqoriroq. 5000 nafar yog'och ishchisi va 460 ta baxtsizlik holatini o'rganish shuni ko'rsatdiki, jarohatlarning aksariyati barmoqlarga kesish va kog'ilish bo'lib, jarohatlarning sezilarli qismi mashinalarni

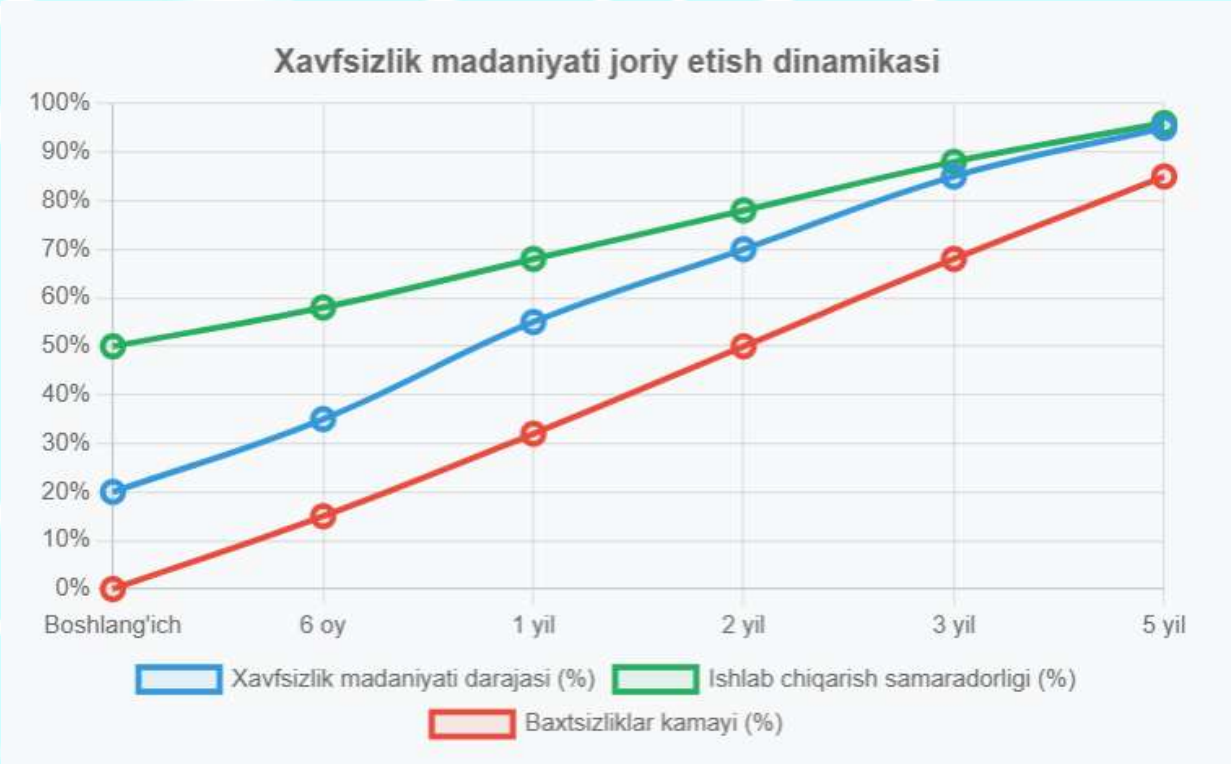
ISSN 3030-3907

qayta ishlash bo'limida sodir bo'lgan. KO'Klarda xavfsizlik boshqaruvi va tashkiliy muhit ko'pincha norasmiy va ba'zan noaniq bo'ladi, shuning uchun madaniy muhitni etnografik usullar bilan baholash zarur.Mehnat xavfsizligi sohasida ta'lim va o'qitish kadrlarini tayyorlash muhim vazifa bo'lib, O'zbekistonda Coca-Cola kompaniyasi kabi yirik korxonalar mehnat xavfsizligini nafaqat qoida sifatida emas, balki zamonaviy ish beruvchining mentaliteti sifatida qaraydi. Keng ko'lamli o'qitish dasturlari ishda shikastlanishlarning oldini olish uchun zarur va xodimlar ularga ta'sir qiluvchi masalalar bo'yicha o'qitish o'tkazish kerak, bu esa o'rganishni kuchaytiradi va ish joyi xavfsizligi masalalariga egalik huquqini rag'batlantiradi. Xavfsizlik bo'yicha jamiyat a'zolari uchun psixologik xavfsizlik muhitini yaratish innovatsiyalar madaniyatiga olib kelishi mumkin, chunki psixologik jihatdan o'zlarini xavfsiz his qiluvchi xodimlar jarayonlarni yaxshilash yoki yangi mahsulot g'oyalarini keltirib chiqarishi mumkin bo'lgan hisoblangan tavakkalchilikni qabul qilishlari ehtimoli yuqori. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki yuqori darajada psixologik xavfsizlikka ega bo'lgan jamoalar samaradorlik va ijodkorlik jihatidan boshqalardan ustun keladi.

O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlarda mehnat xavfsizligi e'tibordan chetda qolayotganligi raqobatdosh ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy muammolar sababli sodir bo'lmoqda. Global sa'y-harakatlarga qaramay kasbiy xavfsizlik va sog'liqni saqlash masalalariga murojaat qilish uchun har yili 2 million mehnat bilan bog'liq o'limlar va 330 million mehnat bilan bog'liq baxtsizliklar sodir bo'lmoqda. Ish joylari bilan bog'liq o'limlar yo'l-transport hodisalaridan 999 ming, urushlardan 502 ming, zo'ravonlikdan 563 ming va OITS/AIDS dan 312 ming o'rtacha yillik o'limlardan oshib ketadi. Pakistan zavodida ishlaydigan ishchi Fransiyadagi zavod ishchisiga qaraganda ishda halok bo'lish ehtimoli sakkiz marta yuqori va Keniyada transport ishchilari o'rtasidagi o'lim holdlari Daniyagacha qiyoslanganda o'n baravar ko'p. Gvatemalada qurilish ishchilari o'lim ehtimoli olti marta yuqoriroq bo'lib, rivojlanayotgan mamlakatlar mehnat xavfsizligi masalalarini hal qilish uchun milliy darajada siyosat va huquqiy bazalarni o'rnatishi shart.Xavfsizlik madaniyatini rivojlantirish uchun texnologiyadan foydalanish ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, sanoat robotlari kimyoviy moddalar bilan ishlashi yoki og'ir sharoitlarda charchash, kasal bo'lish yoki jarohatlanish xavfi bo'lmagan holda ishlashi mumkin. Sun'iy intellekt vositalari doimiy ravishda mashinalar va jihozlarni kuzatib borishi va tahlil qilishi mumkin, bu esa muntazam kalendar tadbirlarga yoki mashina buzilganida aralashish o'rniga xizmat ko'rsatish yoki ta'mirlash uchun to'g'ri vaqtni aniqlaydi. Sun'iy intellekt ish joyidagi potensial xavf-xatarlar va xavflarni aniqlash uchun ma'lumotlarni tahlil qilishda qo'llaniladi. Xavfsizlik madaniyatini yaratish xodimlarning jalb qilinishiga bog'liq va ularning qo'llab-quvvatlashi bo'lmasa xavfsizlik tashabbuslari muvaffaqiyatsiz bo'ladi.

ISSN 3030-3907

Xavfsizlikni ish samaradorligi ko'rsatkichlariga bog'lash muhim bo'lib, xavfsizlik maqsadlarini xodimlarning baholashlariga kiritish kerak.

2-diagramma: xavfsizlik madaniyati va iqtisodiy samaradorlik

Xulosa qilib aytganda O'zbekiston kichik va o'rta korxonalarida mehnat xavfsizligi madaniyatini shakllantirish murakkab jarayon bo'lib u rahbariyat mas'uliyati xodimlarning faol ishtiroki resurslarga investitsiya qilish va uzluksiz ta'lim dasturlarini joriy etishni talab qiladi. Mehnat xavfsizligi madaniyati bilan ishchilarning hayoti va sog'lig'i saqlanadi hamda korxonaning iqtisodiy samaradorligi oshadi. Global tajribalardan olingan darslar milliy sharoitlarga moslashtirilganda eng yaxshi natijalar beradi va davlat sektori ish beruvchilar va ishchilar birgalikda xavfsiz mehnat muhitini yaratishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. WHO/ILO. Almost 2 million people die from work-related causes each year. Geneva: World Health Organization, 2021.
2. ILO. Nearly 3 million people die of work-related accidents and diseases. Geneva: International Labour Organization, 2024.
3. Renton K. et al. Occupational Health and Safety in the Least Developed Countries - A Simple Case of Neglect. Journal of Occupational Health, 2012.
4. ILO. OSH Week 2025 in Uzbekistan spotlights innovation, digitalization and a culture of prevention. Tashkent: International Labour Organization, 2025.
5. Surienty L. Management practices and OSH implementation in SMEs in Malaysia. Malaysian Science University, 2012.
6. Brooks A. The natural selection of organizational and safety culture within a small to medium sized enterprise (SME). Safety Science, 2008.

ISSN 3030-3907

7. Rivermate. Workplace Health and Safety in Uzbekistan. Available online, 2024.
8. ILO. Uzbekistan builds employers' organizations' capacity to provide occupational safety and health trainings to enterprises. Tashkent: International Labour Organization, 2025.
9. Guo B. et al. Exploring the Role of Safety Culture Factors towards Safety Behaviour in Small-Medium Enterprise. Academy Journal, 2019.
10. SME Media. How to Create a Culture of Safety. Manufacturing Today, 2023.
11. Red Cross Training. How SMEs can improve their workplace safety culture. London: Red Cross, 2024.
12. Ahmad S. et al. Synergetic effect of safety culture and safety climate on safety performance in SMEs. International Journal of Occupational Health, 2021.
13. SME Magazine. How to Create a Culture of Safety in Manufacturing. Society of Manufacturing Engineers, 2023.
14. Neal A., Griffin M. Safety climate and safety performance. Journal of Safety Research, 2006.
15. LaDou J. Global Issues - OSH Disparities in Developing Countries. Professional Safety Journal, 2005.
16. WHO/ILO. Joint Estimates of the Work-related Burden of Disease and Injury, 2000-2016: Global Monitoring Report. Geneva: WHO, 2021.
17. WHO. Work-related diseases and injuries responsible for deaths in 2016. Geneva: World Health Organization, 2021.
18. WHO/ILO. Long working hours linked to 750,000 deaths. Geneva: WHO/ILO, 2021.
19. ILO. ILO launches new project on occupational safety and health in Uzbekistan. Tashkent: International Labour Organization, 2024.
20. ILO. Strengthening occupational safety and health in Uzbekistan: key tripartite discussions. Tashkent: International Labour Organization, 2025.
21. ILO. Uzbekistan builds employers' organizations' capacity through EOSH training. Tashkent: International Labour Organization, 2025.
22. ILO. OSH Week 2025 focuses on AI and digitalization in workplace safety. Tashkent: International Labour Organization, 2025.
23. SafeMT. Creating a Safety Culture: 15 Steps to Implementation. Montana Safety, 2021.
24. SafeMT. Provide resources and time for safety training. Montana Safety Guidelines, 2021.
25. SafeMT. Involve employees in safety initiatives. Montana Safety, 2021.
26. Red Cross. Conduct regular safety inspections. First Aid Training Guidelines, 2024.

ISSN 3030-3907

27. IOSH. How to create a positive safety culture in SMEs. IOSH Magazine, 2024.
28. ILO. Developing a Safety Culture in Developing Countries. International Labour Review, 2013.
29. ILO. Occupational safety and health in the Republic of Uzbekistan. Country Profile Report, 2007.
30. Michaelis M. et al. Global Occupational Health: Current Challenges and the Need for Urgent Action. Annals of Global Health, 2014.
31. LaDou J., Teitelbaum D. Occupational health: a world of false promises. Environmental Health Journal, 2018.
32. LaDou J. Occupational Health challenges in developing countries. Environmental Health, 2018.
33. LaDou J., Teitelbaum D. WHO and ILO have limited capacity for OSH changes. Environmental Health, 2018.
34. WHO/ILO. UN agency dependence on private donations. Geneva: WHO, 2018.
35. Michaelis M. Increased governmental funding needed for international organizations. Annals of Global Health, 2014.
36. U.S. Bureau of Labor Statistics. Census of Fatal Occupational Injuries Summary, 2023. Washington: BLS, 2024.
37. BLS. Transportation incidents most frequent fatal events. Washington: Bureau of Labor Statistics, 2024.
38. Generisonline. Workplace Health and Safety Guidelines in Uzbekistan: A Comprehensive Overview. Legal Review, 2024.
39. Generisonline. Employer responsibilities under Uzbekistan labor protection law. Legal Analysis, 2024.
40. HSE Group Uzbekistan. Occupational Safety Regulation Article 14 requirements. Tashkent: HSE Group, 2024.
41. Generisonline. Safety compliance improves organizational reputation. Legal Commentary, 2024.
42. SafeMT. Long-term safety culture development process. Montana Safety, 2021.

ISSN 3030-3907